

FLORENTIN REMUS MOGONEA

PSIHOPEDAGOGIA COPIILOR CU DIFICULTĂȚI DE ÎNVĂȚARE

DE LA TEORIE LA PRACTICĂ

Presa Universitară Clujeană

FLORENTIN REMUS MOGONEA

**PSIHOPEDAGOGIA COPIILOR
CU DIFICULTĂȚI DE ÎNVĂȚARE
DE LA TEORIE LA PRACTICĂ**

FLORENTIN REMUS MOGONEA

**PSIHOPEDAGOGIA COPILOR
CU DIFICULTĂȚI DE ÎNVĂȚARE
DE LA TEORIE LA PRACTICĂ**

PRESA UNIVERSITARĂ CLUJEANĂ

2014

Referenți științifici:

Conf. univ. dr. Constanțiu Dinulescu

Conf. univ. dr. Corneliu Novac

ISBN 978-973-595-721-6

© 2014 Autorul volumului. Toate drepturile rezervate.
Reproducerea integrală sau parțială a textului, prin orice
mijloace, fără acordul autorului, este interzisă și se pedep-
sește conform legii.

Universitatea Babeș-Bolyai
Presa Universitară Clujeană
Director: Codruța Săcelean
Str. Hasdeu nr. 51
400371 Cluj-Napoca, România
Tel./fax: (+40)-264-597.401
E-mail: editura@editura.ubbcluj.ro
<http://www.editura.ubbcluj.ro/>

CUPRINS

INTRODUCERE	9
-------------------	---

CAPITOLUL I

ÎNVĂȚAREA ȘCOLARĂ ÎN CONTEXTUL PEDAGOGIEI ACTUALE	11
--	----

1. Aspecte generale privind învățarea umană.....	11
2. Specificul învățării școlare – ca formă particulară a învățării umane.....	13
3. Direcții în pedagogia actuală privind învățarea școlară	20
3.1. Paradigma cognitivistă.....	21
3.2. Instruirea constructivistă	23
3.3. Instruirea diferențiată.....	30
3.4. Relația dintre instruire și metacogniție.....	35
3.5. De la instruirea activă la cea interactivă	39
3.5.1. Importanța activizării.....	43
3.5.2. Eficiența învățării (inter)active.....	50
4. Contribuții românești la dezvoltarea unei pedagogii (inter)active	53

CAPITOLUL II

DIFICULTĂȚILE DE ÎNVĂȚARE ALE ELEVILOR - O REALITATE A ÎNVĂȚĂMÂNTULUI ACTUAL 57

1. Cadrul de manifestare a dificultăților de învățare 57
2. Analiză retrospectivă asupra preocupărilor privind dificultățile de învățare..... 62
3. Delimitări conceptuale 65
4. Definirea dificultăților de învățare 71
5. Etiologia dificultăților de învățare..... 75
6. Simptomatologia dificultăților de învățare 80
7. Procesele metacognitive ale copiilor cu dificultăți de învățare 89
8. Motivația pentru învățare, în cazul copiilor cu dificultăți de învățare..... 94
9. Realizarea diagnosticului diferențial..... 104
  - 9.1. Relația dintre dificultățile de învățare și aptitudinea pentru școlaritate 104
  - 9.2. Relația dintre dificultățile de învățare și insuccesul școlar 112
  - 9.3. Alte delimitări diferențiale 117

CAPITOLUL III

CONDII ȘI STRATEGII DE INTERVENȚIE ÎN DIMINUAREA ȘI/SAU ÎNLĂTURAREA DIFICULTĂȚILOR DE ÎNVĂȚARE 121

1. Condiții psihopedagogice ale acțiunilor de prevenire, intervenție și înlăturare a dificultăților de învățare 121
  - 1.1. Fundamentele normative ale învățării eficiente . 123

1.2. Premise ale individualizării: temele pentru acasă și studiul independent-individual.....	140
1.3. Implicații ale parteneriatului școală – familie, în obținerea succesului școlar	144
1.4. Dezvoltarea inteligenței emoționale – condiție a diminuării dificultăților de învățare.....	147
1.5. Dificultățile de învățare și teoria inteligențelor multiple	151
16. Forme și modele ale integrării copiilor cu dificultăți de învățare.....	157
1.7. Diminuarea dificultăților de învățare ale elevilor, prin intermediul unor modele, strategii, metode de instruire. Aplicații la disciplina „Limba și literatura română”	159

BIBLIOGRAFIE	187
---------------------------	------------

Lista tabelelor	199
Lista figurilor	200

ANEXE.....	201
-------------------	------------

INTRODUCERE

Paradigmele educaționale actuale încearcă să rezolve diferite probleme și nevoi ale societății, aflată într-un proces accelerat de schimbare, de evoluție. Astfel, pedagogia contemporană încearcă să facă față solicitărilor care vin din lumea socio-economicului, să facă față noilor probleme ale lumii postmoderne, aducând propuneri și soluții educative noi, multe dintre ele rămânând în simplă fază de proiect, altele fiind, însă în fază experimentală. Într-o lume a eclectismului, a diversității, a holismului, a inter-, multi-, transculturalismului și globalizării, educația pare a fi într-un moment de criză, criză prevestită, de altfel, încă din 1968, de Phillips Coombs și susținută și în prezent de mulți oameni de știință pentru diferite domenii ale macrosocialului (criza politică, criză de regim, de raționalizare, de autoritate, economică etc.), dar și de diferiți psihopedagogi cu referire la învățământ (Frangopol, 2002, pp. 8-11).

Respectarea caracteristicilor individuale ale educabililor, adaptarea metodologiilor la specificul fiecăruia, promovarea unei instruiți diferențiate și personalizate, accentuarea valorii formative a cunoștințelor, a rolului acestora ca simple instrumente în formarea unor capacități, abilități, competențe, atitudini, necesitatea „construirii” cunoștințelor prin intermediul unei activități individuale, independente, dublate, ulterior de una bazată pe cooperare, colaborare în grup mic reprezintă câteva dintre tendințele actuale ale teoriei și, mai ales, ale practicii educative apărute. Multe dintre aceste direcții nu se impun neapărat prin caracterul lor de noutate, ci, prin permanenta lor actualitate.

Pedagogia încearcă, astfel, să răspundă problemelor apărute prin inițierea unor proiecte de reformă care să cuprindă o ofertă educativă generoasă, cuprinzătoare, pentru a putea satisface nevoile crescânde și diverse de educație. Așa s-au născut pedagogia (educația) inclusivă sau integrată, pedagogia copiilor supradotați

(pedagogia elitismului), alternativele educaționale (Școlile Waldorf, Montessori, Freinet, Step by Step).

Una dintre problemele pe care trebuie să le rezolve educația actuală este și aceea a dificultăților de învățare ale elevilor.

Dificultățile de învățare pot fi o consecință a deficiențelor mintale, a tulburărilor asociate de personalitate, dar, totodată, ele pot afecta și copiii care au un intelect normal (sau, cel puțin, liminar). Ne interesează, în mod special, aceasta a doua categorie.

Dificultățile de învățare pot fi temporare sau permanente, pot fi legate de o anumită disciplină de învățământ sau se pot extinde asupra mai multor discipline, pot fi specifice nu numai elevilor, ci ele se pot prelungi (mai ales, în condițiile în care nu se realizează o intervenție adecvată, prin programe de recuperare, de eliminare a acestora) și la vârsta adultă. Pentru diminuarea frecvenței de manifestare sau înlăturarea acestor dificultăți, teoria și practica educativă oferă diferite soluții.

Astfel, pedagogia actuală apelează la învățare/instrucție (socio)constructivă, învățare diferențiată și personalizată, apelează la aspectele metacognitive ale activității de învățare și, nu în ultimul rând, la învățarea activă și interactivă. De altfel, învățarea cognitiv-constructivistă, metacognitivă, diferențiată și personalizată pot fi considerate orientări, direcții care se fundamentează pe principiul învățării active și interactive, deoarece fiecare dintre acestea implică, într-un anumit grad, activizarea și interactivizarea celui care învață, efortul său propriu sau dublat de cel al colegilor de studiu/echipă.

Lucrarea de față reprezintă o incursiune teoretică în problematica dificultăților de învățare la vârsta școlară, cu deschideri aplicative, concretizate în prezentarea unor modele, strategii, metode de instruire, care pot fi utilizate în vederea diminuării și/sau înlăturării acestor dificultăți. Soluțiile oferite practicienilor din domeniul educației sunt cu atât mai utile și necesare, cu cât se impune promovarea educației integrate/inclusive.

Lucrarea se adresează deopotrivă teoreticienilor și practicienilor din domeniul educației, tuturor celor care se confruntă cu situația adaptării modalităților acționale la specificul și natura unor dificultăți de învățare ale elevilor.

CAPITOLUL I

ÎNVĂȚAREA ȘCOLARĂ ÎN CONTEXTUL PEDAGOGIEI ACTUALE

1. Aspecte generale privind învățarea umană

Cei mai mulți specialiști care analizează și problematizează conceptul de învățare consideră că este o realitate complexă, încă insuficient cercetată (deși compendii întregi au încercat să o descrie), grație căreia individul se poate adapta la mediu, asimilând informațiile venite din exterior și formându-și priceperi, deprinderi, obișnuințe.

Teoriile moderne asupra învățării consideră că învățarea începe mai devreme de momentul nașterii, din perioada intrauterină, odată cu constituirea organelor de simț și organelor interne mai importante. Se pare că omul are cea mai lungă copilărie (comparând copilăria copilului cu a celorlalte viețuitoare), timp necesar pentru continua adaptare, asimilare, acomodare, luare în stăpânire a ambientului, formare de priceperi, deprinderi, obișnuințe, habitudini, patternuri axiologice, culturale. În principal, toate acestea se produc în copilărie, prin învățare, dar toată viața poate fi considerată un arc peste timp în care omul le perfecționează continuu, le adaptează, renunță la unele, ia în posesie altele, își construiește, deconstruiește și reconstruiește continuu eșafodajul (meta)cognitiv, axiologic-cultural, adică învață (Lifelong Learning).

Literatura de specialitate inventariază o varietate de încercări de definire sau o varietate de puncte de vedere, din perspectiva cărora a fost privită și analizată noțiunea de învățare, generându-se, astfel, un evantai de teorii, stiluri, forme, modele ale învățării. Unele dintre ele, sunt parțiale sau unilaterale, datorită punctului de vedere îngust, din care a fost privită învățarea, altele sunt mai complexe și au pretenția completitudinii.

CAPITOLUL II

DIFICULTĂȚILE DE ÎNVĂȚARE ALE ELEVILOR – O REALITATE A ÎNVĂȚĂMÂNTULUI ACTUAL

1. Cadrul de manifestare a dificultăților de învățare

Studiul problematicii copiilor cu dificultăți de învățare este relativ recent. Bineînțeles, dificultăți de învățare au existat dintotdeauna și nu numai la copii, ci și la persoanele de vârste adulte. Având în vedere însă că învățarea școlară este activitatea dominantă (alături de joc, în fazele timpurii ale copilăriei), frecvența apariției dificultăților de învățare este mai ridicată la copii. Pe de altă parte însă, dificultățile de învățare din perioada copilăriei, cronicizate, asupra cărora nu se intervine, rămân și la vârstele adulte, continuând să afecteze buna relaționare și integrare a individului în context socio-profesional (Heggarty, 1993; Rowe, 2006).

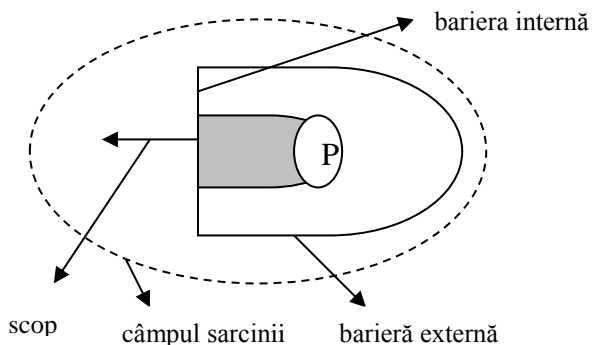
Procesul învățării nu se realizează printr-un demers rectiliniu, numai cu succese, ci presupune și căderi și reveniri continue, depășirea de obstacole, bariere, reluarea efortului, reelaborarea strategiilor rezolutive, renunțarea la plăcerile, tentațiile sau atracțiile imediate care vin din exterior. Presupune efort voluntar susținut, îndelung, tenacitate pentru a atinge scopul învățării și pentru a depăși obstacolele impuse de rezolvarea sarcinilor, temelor învățării.

Chiar și în cazul elevilor talentați (și chiar în situație de elitism) sau în cel al elevilor care au succese relativ constante și considerabile la școală, la unele discipline sau chiar la toate, există posibilitatea apariției unor momente de sincopă, de căderi, de oscilații, de slabă organizare a activității de învățare, cu efecte negative asupra calității acesteia.

Sesizăm astfel firescul și, uneori, chiar necesarul apariției în cadrul situațiilor (și procesului) de învățare a dificultăților, a

obstacolelor. De altfel, toate temele, sarcinile, problemele date spre rezolvare elevilor au un anumit grad de complexitate și dificultate rezolutivă. Dar tocmai acestea incită la rezolvare, îl provoacă pe elev la încercări repetate, îi mențin motivația epistemologică la un nivel optim. Depășirea acestor obstacole îi întăresc, consolidează încrederea în sine. Dimpotrivă, eșecurile repetate îl determină la renunțări, fuga, teama de a se implica, o slabă motivație, neîncredere în sine.

K. Lewin și școala sa (apud Ionescu, 2011) explică apariția în timpul procesului de învățare a dificultăților, obstacolelor, printr-un model topologic sau un model al incintei cu bariere, reprezentat în figura 4.

Figura 4. Modelul incintei cu bariere (Ionescu, 2011)

Modelul propus ridică în centrul atenției noțiunea de *câmp* (al sarcinii sau al acțiunii). Este vorba de o situație educativă concretă definită de o sarcină de rezolvat de către un elev care urmărește un scop (rezolvarea sarcinii). Câmpul acțiunii înglobează persoana în cauză, scopul sau obiectivul, stimulii din afară (surse de distragere), obstacolele ce se ivesc, presiunea grupului, climatul ș. a. Elevul se angajează în rezolvarea sarcinii, dar pot să apară dificultăți (de exemplu, nu-și reamintește o definiție, o formulă, un citat, o strofă etc.). Acestea sunt obstacole, piedici care se interpun între dorința de a rezolva sarcina, efortul voluntar al elevului și scopul final. Apar așa-numitele bariere interne. După primul eșec, elevul are tendința

CAPITOLUL III

CONDIȚII ȘI STRATEGII DE INTERVENȚIE ÎN DIMINUAREA ȘI/SAU ÎNLĂTURAREA DIFICULTĂȚILOR DE ÎNVĂȚARE

1. Condiții psihopedagogice ale acțiunilor de prevenire, intervenție și înlăturare a dificultăților de învățare

Prevenirea se referă la preîntâmpinarea posibilităților de apariție și manifestare a dificultăților de învățare, la eliminarea condițiilor și a factorilor favorizanți și declanșatori. Acțiunile de prevenire presupun un efort continuu din partea profesorului, dar și a părintelui. Monitorizarea întregii activități a elevului, acasă și la școală, o bună colaborare familie-școală, înregistrarea momentelor de ușoară involuție a performanțelor școlare, îndrumarea activităților extrașcolare și de loisir, practicarea unei instruiți adaptate specificului vârstei și potențialităților fiecăruia sunt doar câteva din strategiile care pot preveni apariția dificultăților de învățare.

Intervenția, în cazul apariției dificultăților de învățare, presupune acordarea de sprijin adecvat, diferențiat, în funcție de tipul și frecvența de manifestare a dificultăților, cu scopul revenirii și reintegrării copilului la un nivel performanțial satisfăcător, cel puțin egal cu cel anterior, declarat ca punct de referință. Există mai multe tipuri de intervenție, în funcție de locul unde aceasta are loc (clase obișnuite, clase speciale), de tipul de intervenție (intervenție tip consiliere educativă, psihologică, psihiatrică, medicală), de scopul acesteia etc. Foarte întâlnite sunt intervențiile didactice obișnuite, intervențiile de sprijin, desfășurate în școli/clase obișnuite, propuse

de către profesorul titular la o anumită clasă, eventual în colaborare cu alți specialiști sau cu alți profesori care predau alte discipline.

Intervenția didactică de sprijin, inițiată și organizată de către profesorul de la clasă sau itinerant, este foarte utilă și eficientă, deoarece profesorul cunoaște bine clasa ca microgrup, sintalitatea acesteia, dar și fiecare elev în parte, personalitatea lor. Pe de altă parte, fiecare profesor poate identifica problemele de învățare ale elevilor și poate adapta strategiile, stilul de predare, materialele auxiliare în funcție de acestea. Cel mai adesea, se procedează la adaptarea curriculumului, apelându-se la individualizarea și personalizarea acestuia (Popovici, 1999). În cazul dizabilităților de învățare, a deficiențelor grave de învățare, intervenția ia forma unor programe educative speciale, implementate sub monitorizarea unor specialiști, desfășurându-se în clase speciale.

Diminuarea frecvenței de manifestare este o consecință directă a prevenirii și intervenției și se referă la scăderea amplitudinii, a arealului de manifestare, a frecvenței și tipurilor de dificultăți cu care un elev la un moment dat se confruntă. În sens ideal, diminuarea se finalizează cu înlăturarea definitivă a problemelor ce intervin în studiul școlar. Uneori, diminuarea frecvenței de manifestare se produce de la sine, fără intervenție specializată, atunci când elevul reușește să treacă singur peste dificultățile școlare, după un moment/perioadă de oscilație și o curbă descendentă a rezultatelor sale. Alteori, trebuie însă intervenție promptă, elevul trebuie ajutat, motivat, stimulat, încurajat, și de către profesor și de către părinte (sau alți factori educativi).

Înlăturarea frecvenței de manifestare reprezintă sensul dezirabil al diminuării și al oricărei intervenții psihopedagogice, deoarece presupune suprimarea definitivă a manifestărilor dificultăților de învățare, indiferent de tipologia și frecvența manifestării.

Direcțiile, tendințele și paradigmele pedagogiei moderne și postmoderne au în vedere eficientizarea procesului de instrucție și educație printr-o mai bună racordare la social și mai adecvată înțelegere a potențialităților biopsihice ale elevului. Una dintre modalitățile de organizare curriculară, cea diferențiată și personalizată asigură trecerea de la o „școală pentru toți” la o „școală pentru fiecare” (Popescu, 2013). Racordarea la social urmărește ca

BIBLIOGRAFIE

- Aaron, P.G. & Phillips. (1988). Specific reading disability. *Journal of L.D.*, 21
- Adler, A. (1995). *Psihologia școlarului greu educabil*. București: Editura IRI
- Albulescu, I. (2004). *Pragmatica predării. Activitatea profesorului între rutină și creativitate*. Cluj-Napoca: Presa Universitară Clujeană
- Armstrong, T. (1987). *Describing strengths in children identified as "learning-disables" using Howard Gardner's theory of multiple intelligences as an organized framework*. Ann Arbor: VMI Dissertation Abstracts
- Armstrong, T. (1994). *Multiple intelligences in the classroom*. Rexton: Association for supervision and curriculum development
- Bateman, B. (1965). *An educational view of a diagnostic approach to learning disorders*. J. Helmuth, Seattle
- Bernat, S. E. (2003). *Tehnica învățării eficiente*. Cluj-Napoca: Editura Presa Universitară Clujeană
- Blow, B. (2008). Empowering to disempower: a dilemma when working with adults with learning difficulties. *Anthropology Matters Journal*, 10 (1), 1-18
- Bocoș, M. (2002). *Instruire interactivă. Repere pentru reflecție și acțiune*. Cluj-Napoca: Editura Presa Universitară Clujeană
- Bocoș, M. (2003). *Cercetarea pedagogică. Suporturi teoretice și metodologice*. Cluj-Napoca: Editura Casa Cărții de Știință
- Bocoș, M., Jucan D. (2007). *Teoria și metodologia instruirii. Teoria și metodologia evaluării. Repere și instrumente pentru formarea profesorilor*. Cluj-Napoca: Editura Paralela 45
- Botting, N., Conti-Ramsden, G. (2000). *Social and behavioural difficulties in children with language impairment*. [Online 14.02.2014]. Disponibil: <http://clt.sagepub.com/>
- Bransford, J., Brown, A., & Cocking, R. (1999). *How people learn: Brain, mind, experience, and school* [On-line, 7.10.2007]. Disponibil: <http://stills.nap.edu/html/howpeople1/>
- Brophy, J. (1987). Synthesis of research on strategies for motivating students to learn. *Educational Leadership*, 45, 40-48.
- Bruner, J. S. (1970). *Pentru o teorie a instruirii*. București: E.D.P.
- Bryan, T. (1991). Social problems and learning disabilities, in B.Y.L. Wong. (ed.). *Learning about learning disabilities*. New York: Academic Press
- Căpraru, M. *Curriculum și învățare*. [Online: 14.02.2014], Disponibil: <http://cis01.central.ucv.ro/csv/curs/tc/c7.html>
- Cerghit, I. (2002). *Sisteme de instruire alternative și complementare*. București: Editura Aramis
- Cerghit, I. (2006). *Metode de învățământ*, ediția a IV-a. Iași: Editura Polirom
- Chabot, M., Chabot, D. (2004). *Emotional Pedagogy*. Canada: Trafford Publishing
- Chiș, V. (2001). *Activitatea profesorului între curriculum și evaluare*. Cluj-Napoca: Editura PUC

- Chiș, V. (2005). *Pedagogia contemporană. Pedagogia pentru competențe*. Cluj-Napoca: Casa Cărții de Știință
- Corno, L., Rohrkemper, M. M. (1985). The intrinsic motivation to learn in classroom, in C. Ames, R C. Ames (Eds.), *Research on motivation in education, vol 2: the classroom milieu*, 53-90. New York: Academic Press.
- Cosmovici, A., Iacob, L. (coord.). (1999). *Psihologie școlară*. Iași: Editura Polirom
- Crețu, C. (1997). *Psihopedagogia succesului*. Iași: Editura Polirom
- Crețu, C. (1998). *Curriculum diferențiat și personalizat*. vol. I. Iași: Editura Polirom
- Crețu, D. (1999). *Psihopedagogie – elemente de formare a profesorilor*. Sibiu: Editura Imago
- Cucoș, C. (coord.). (1998). *Psihopedagogie pentru examenele de definitivare și grade didactice*. Iași: Editura Polirom
- Daoust, L. (2008). *Difficultés et troubles d'apprentissage. Comment les dépister pour aider votre enfant*. [Online 11.02.2008], Disponibil: <http://www.aqeta.qc.ca/francais/generale/depistag.html>
- Dăscălescu, R. (1975). *Învățământul în perspectiva ergonomiei școlare*. București: E.D.P.
- Deci, E. L., Vallerand, R. J., Pelletier, L. G., et Ryan, R. M. (1991). *Motivation and education: the selfdetermination perspective*. Educational Psychologist, 26, 325-346.
- Dee, L., Devecchi, C., Florian, L., Cochrane, S. (2006). *Being, having and doing. Theories of learning and adults with learning difficulties. Report for the Learning and Skills Network*. London, England: Learning and Skills Network
- Destrempe-Marquez, D, Lafleur, L. (2008). *Les troubles d'apprentissage: Comprendre et intervenir*: [Online 11.02.2008]. Disponibil: <http://www.aqeta.qc.ca/article/sept04/devoirs.html>
- Doly, A-M. (2000). La metacognition pour apprendre à l'école. *Cahiers Pedagogiques*, 381, 40-41, Paris
- Doly, A-M. (2002). Métacognition et transfert des apprentissages à l'école, *Cahiers Pedagogiques*, 408, Paris
- Dreyfus, C. & Mangino, M. (2001). *Developing emotional intelligence competences*. Paper presented at the meeting of the Consortium for Research on Emotional Intelligence in Organizations, Cambridge, MA
- Dulamă, M. E. (2002). *Modele, strategii și tehnici didactice activizante*. Cluj-Napoca: Editura Clusium
- Eccles, J.S., Wigfield, A., & Schiefele, U. (1998). Motivation to succeed. In N. Eisenberg (Ed.), *Handbook of child psychology: Volume 3 -- Social, emotional, and personality development* (5th ed.). New York: Wiley.
- Ewell, P. T. (1997a). *Organizing for learning: A new imperative*. AAHE Bulletin, 3-6: [Online, 17.05.2006], Disponibil: http://www.aahe.org/members_only/bul-dec1.html
- Ewell, P. T. (1997b). *Organizing for learning: A point of entry*. Draft prepared for discussion at the 1997 AAHE Summer Academy at Snowbird National Center for Higher Education Management Systems (NCHEMS): [Online, 23.05.2007]. Disponibil: http://www.intime.uni.edu/model/learning/learn_summary.html

- Fichten, C. S., Ferraro, V., Asuncion, J. V., Chwojka, C., Barile, M., Nguyen, M. N., Klomp, R., & Wolforth, J. (2009). Disabilities and e-Learning Problems and Solutions: An Exploratory Study. *Educational Technology & Society*, 12 (4), 241–256.
- Flessas, J. (1997). *L'impact du style cognitif sur les apprentissages*. In Les difficultés d'apprentissage, Volume XXV N° 2, automne-hiver [Online, 21.01.2008]. Disponibil: <http://www.acelf.ca/c/revue/revuehtml/25-2/r252-03.html>
- Fodor, L. (1997). *Premisele psihopedagogice ale corectării și prevenirii inadapării școlare și a disabilităților de învățare*. Teză de doctorat. Cluj-Napoca
- Frangopol, P. (2002). *Mediocritate și excelență. O radiografie a științei și învățământului din România*. București: Editura Albatros
- Frăsineanu, E. S. (2008). Eficacitatea unor modele constructiviste de proiectare în instruirea studenților-viitori profesori de matematică, în E. Joița (coord.). *A deveni profesor constructivist. Demersuri constructiviste pentru o profesionalizare pedagogică inițială*. București: Editura Didactică și Pedagogică R.A., 181-186
- Frăsineanu, E. S. (2013). Sociologia educației, în A.M. Popescu (coord.). *Formarea psihopedagogică a profesorului*. Craiova: Editura Sitech, 133-164
- Frăsineanu, Ec. S. (2007a). Principiile specifice instruirii constructiviste, în E. Joița (coord.). *Profesorul și alternativa constructivistă a instruirii*. Craiova: Editura Universitaria, 93-94
- Frăsineanu, Ec. S. (2007b). Un model de proiectare a contextului instruirii constructiviste (modelul EFIRI), în E. Joița (coord.). *Profesorul și alternativa constructivistă a instruirii*. Craiova: Editura Universitaria, 190-192).
- Gardner H. (1996). *Les intelligences multiples*. Paris: Retz
- Geyfant, A, Gausel, M. (2007). *Méthodes de lecture et difficultés d'apprentissage*. [Online, 21.01.2014], Disponibil: http://www.inrp.fr/vst/LettreVST/31_novembre2007.html
- Giasson, J. (1997). L'intervention auprès des élèves en difficulté de lecture: bilan et perspectives. *Les difficultés d'apprentissage*, XXV (2), automne-hiver, [Online, 21.01.2014]. Disponibil: <http://www.acelf.ca/c/revue/revuehtml/25-2/r252-05.html>
- Goleman, D. (1995). *Emotional Intelligence: Why It Can Matter More Than IQ*. New York: Bantam Books
- Goleman, D. (1998). *L'intelligence émotionnelle. Accepter ses émotions pour développer une intelligence nouvelle*. Paris: J'ai lu
- Goleman, D. (1999). *L'intelligence émotionnelle No 2. Cultiver ses émotions pour s'épanouir dans son travail*. Paris: Laffont
- Goleman, D. (2001). *Inteligența emoțională*. București: Editura Curtea Veche
- Golu, P. (1985). *Învățare și dezvoltare*. București: Editura Științifică și Enciclopedică
- Goswami, U. (2008). *Foresight Mental Capital and Wellbeing Project. Learning difficulties: Future challenges*. London: The Government Office for Science
- Goupil, G, Comeau, M., Doré, C. (1997). Les devoirs et les leçons: perceptions d'élèves recevant les services orthopédagogiques. *Les difficultés*

- d'apprentissage*, XXV (2), automne-hiver, [Online, 21.01.2014]. Disponibil: <http://www.acelf.ca/c/revue/revuehtml/25-2/r252-09.html>
- Gülpinar, M. A. (2005). The Principles of Brain-Based Learning and Constructivist Models in Education. *Educational Sciences: Theory & Practice*, 5 (2), 299-306. From: <http://kimberlysheppard.wiki.westga.edu/file/view/The+Principles+of+Brain+Based+Learning+and+Constructivist+Models+in+Education.pdf>
- Hampson, S.E., Colman, A. (1989). *Individual differences and personality*. Longman, London & New York
- Heggarty, S. (1993). *Educating children and young people with disabilities. Principles and the review of the practice*. UNESCO
- Hilgard, E., Bower, G. (1974). *Teorii ale învățării*. București: E.D.P.
- Ieniște, O. (1982). *Dificultățile la învățătură*. București: Editura Medicală
- Ilie, V. (2007). *Pedagogie. Perspective teoretice și aplicative*. Craiova: Editura Universitaria
- Ilie, V. (2008). Modelul CIRCUIT poate reprezenta o opțiune strategică în formarea competenței proiective a profesorului constructivist, în E. Joița (coord.). *A deveni profesor constructivist. Demersuri constructiviste pentru o profesionalizare pedagogică inițială*. București: Editura Didactică și Pedagogică R.A., 151-162
- Ilie, V., Ștefan, M. (2007). Sisteme alternative de instruire, în E. Joița (coord.). *Profesorul și alternative constructivistă a instruirii*. Craiova: Editura Universitaria, 137-145
- Ionescu, M. (1982). *Lecția între proiect și realizare*. Cluj-Napoca: Editura Dacia
- Ionescu, M. (2000). *Demersuri creative în predare și învățare*. Cluj-Napoca: Editura Presa Universitară Clujeană
- Ionescu, M. (2003). *Instrucție și educație. Paradigme, strategii, orientări, modele*. Cluj-Napoca
- Ionescu, M. (2005). *Instrucție și educație*. Ediția a II-a revăzută. Arad: Editura "Vasile Goldiș" University Press
- Ionescu, M. (2011). *Instrucție și educație. Paradigme educaționale moderne*. Cluj-Napoca: Editura Eikon
- Ionescu, M., Bocoș, M. (coord.). (2009). *Tratat de didactică modernă*. Pitești: Editura Paralela 45
- Ionescu, M., Chiș, V. (1996). *Strategii de predare și învățare*. București: Editura Științifică
- Ionescu, M., Radu, I. (coord.). (2001). *Didactica modernă*, ediția a II-a revizuită. Cluj-Napoca: Editura Dacia
- Jäenecke, B. (2007). *Competențele profesorilor și ale directorilor de licee din mediul rural din România și din alte state din Uniunea Europeană. Analiză comparativă*. București: MECT, CNFP
- Jinga, I., Negreț, I. (1999). *Învățarea eficientă*. București: Editura Aldin
- Joița E. (coord.). (2003). *Pedagogie. Educație și curriculum*. Craiova: Presa Universitară
- Joița, E. (1999). *Știința integrativă a educației*. Iași: Editura Polirom

- Joița, E. (2002). *Educația cognitivă. Fundamente. Metodologie*. Iași: Editura Polirom
- Joița, E. (2004). Constructivismul-o paradigmă modernă în educație. *Analele Universității din Craiova, seria Psihologie - Pedagogie, III (5-6)*. Craiova: Editura Universitaria
- Joița, E. (2006). *Instruirea constructivistă – o alternativă. Fundamente. Strategii*. București: Editura Aramis
- Joița, E. (2007). Un profil dezirabil de competență al profesorului constructivist, în E. Joița (coord.). *Profesorul și alternativa constructivistă a instruirii*. Craiova: Editura Universitaria, 32-48
- Joița, E. (2008). Un profil dezirabil de competență profesională pedagogică a profesorului constructivist, în E. Joița (coord.). *A deveni profesor constructivist. Demersuri constructiviste pentru o profesionalizare pedagogică inițială*. București: Editura Didactică și Pedagogică R.A., 70-85
- Joița, E. (2009). *Știința educației prin paradigme. Pedagogia „văzută cu alți ochi”*. Iași: Insitutul European
- Joița, E. (2010). *Metodologia educației. Schimbări de paradigme*. Iași: Insitutul European
- Joița, E. (coord.). (2007). *Formarea pedagogică a profesorului. Instrumente de învățare cognitiv-constructivistă*. București: Editura Didactică și Pedagogică R.A.
- Jonsson, T. (1991). *Noi strategii în educația copiilor cu cerințe educative speciale*. București
- Jordan, N., C., Kaplan, D., Hanich, L. B. (2002). Journal of Educational Psychology, 94 (3), 586–59. From: http://udel.edu/~njordan/jordan_achievement.pdf
- Juhel, J.-C. (1998). *Aider les enfants en difficulté d'apprentissage*. Laval: Les presses de l'Université
- Juhel, J.-C. (2008). *Pour mieux comprendre l'étudiant ayant un trouble d'apprentissages*. [Online, 23.02.2008] Disponibil: <http://www.cegep-ste-foy.qc.ca/freesite/fileadmin/users/184/guides/05-Guide-TA.pdf>
- Jurcău, R. (2000). *Dificultățile școlare din perspectivă medicală*, în „Psihologie educațională”. coord. N. Jurcău. Cluj-Napoca: Editura U. T. Press
- Kirby, A., Kaplan, B. J. (2003). *Specific Learning Difficulties*. Oxford: Health Press
- Kirk, S. (1962). *Educating exceptional children*. Boston: Houghton, Mifflin
- Kulcsar, T. (1978). *Factorii psihologici ai reușitei școlare*. București: Editura Didactică și Pedagogică
- Leblanc, R. (1997). *Une difficulté d'apprentissage: sous la lentille du modèle des intelligences multiples*. Les difficultés d'apprentissage, XXV (2), automne-hiver [Online, 21.01.2014]. Disponibil: <http://www.acef.ca/c/revue/revuehtml/25-2/r252-02.html>
- Lerner, J.W. (1976). *Children with Learning Disabilities*. Boston, Princeton: Houghton Mifflin Co.
- Lerner, J.W. (1989). *Learning disabilities*. Boston, Princeton, N.J: Houghton Mifflin Company
- Macavei, E. (1997). *Pedagogie*. București: E.D.P.
- Maciuc, I. (2000). *Elemente de psihopedagogie diferențială*. București: E.D.P. R.A.

- Maciuc, I. (2003). *Pedagogie. Repere introductive*. București: E.D.P. R.A.
- Maciuc, I. (2004). *Valorizarea diferenței în educație*. București: E.D.P. R.A.
- Maltais, C, Herry, Y. (1997). Le concept de soi des élèves éprouvant des difficultés d'apprentissage. *Les difficultés d'apprentissage*, XXV (2), automne-hiver, [Online, 21.01.2014]. Disponibil: <http://www.acelf.ca/c/revue/sommaire.php?id=14>
- Mara, D. (2009). *Strategii didactice în educația incluzivă*. Ediția a II a. București: Editura Didactică și Pedagogică, R.A.
- Martin, D. (1991). (Meta)communiquer pour apprendre, c'est faire de l'oral a plein temps, în M. Wirthner, D. Martin et Ph. Perrenoud. *Parole etouffée, parole libérée. Fondements et limites d'une pédagogie d'oral*. Paris Neuchatel: Delachaux et Niestle S.A.,
- Meirieu, Ph. (1989a). Itinéraires des pédagogies de groupe. Apprendre en groupe ? 1. *Chronique sociale*. Lyon
- Meirieu, Ph. (1989b). Outils pour apprendre en groupe. Apprendre en groupe ? II. *Chronique sociale*. Lyon
- Meirieu, Ph. (1990). *L'école, mode d'emploi. Des "méthodes active" à la pédagogie différenciée*. Paris: Ed. ESF
- Meirieu, Ph. (1995). Différencier, c'est possible et ça peut rapporter gros. *Vers le changemen espoirs et craintes. Actes du premier Forum sur la rénovation de l'enseignement primaire*. Genève: Département de l'instruction publique, 11-41
- Mogonea, F. (2007). Modalități de stimulare a capacităților metacognitive, în cadrul instruirii constructiviste, în E. Joița (coord.). *Profesorul și alternativa constructivistă a instruirii*. Craiova: Editura Universitaria, 131-133
- Mogonea, F. (2008a). Modele de proiectare și organizare constructiviste, care pot fi eficiente în cadrul activităților seminariale, în E. Joița (coord.). *A deveni profesor constructivist. Demersuri constructiviste pentru o profesionalizare pedagogică inițială*. București: Editura Didactică și Pedagogică R.A., 169-181
- Mogonea, F. (2008b). Metodologia constructivistă poate contribui esențial la îmbunătățirea stilului de învățare și a metacogniției, în E. Joița (coord.). *A deveni profesor constructivist. Demersuri constructiviste pentru o profesionalizare pedagogică inițială*. București: Editura Didactică și Pedagogică R.A., 220-226
- Mogonea, F. (2010). *Formarea competenței de autoevaluare la elevii liceeni*. Craiova: Editura Universitaria
- Mogonea, F. (2013). Psihopedagogia adolescenților, tinerilor și adulților, în A.M. Popescu (coord.). *Formarea psihopedagogică a profesorului*. Craiova: Editura Sitech, 9-52
- Mogonea, F. R., Mogonea, Fl. (2014). The role of the family in building adolescents' self-esteem. *Procedia Social and Behavioral sciences*
- Mogonea, F.R. (2007). Principii și teze fundamentale ale învățării școlare. Alternative accesibile în constructivism, în E. Joița (coord.). *Profesorul și alternativa constructivistă a instruirii*. Craiova: Editua Universitaria, 13-18
- Mogonea, F.R. (2010). *Dificultățile de învățare în context școlar*. Craiova: Editura Universitaria

- Mogonea, R., Mogonea, Fl. (2013). The Specificity of Developing Metacognition at Children with Learning Difficulties. *Procedia Social and Behavioral sciences*, 78, 155-159 From: <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1877042813008392>
- Morin, M. F., Giroux, T. (2006). *Les difficultés d'apprentissages. Un pas de plus dans le monde des maux des élèves* [online, 24.02.2008] Disponibil: <http://www.revueqf.ulaval.ca/images.jpeg/Doc.pdf/Pedago140.pdf>
- Morissette, R. (2002). *Accompagner la construction des savoirs*. Chenelière/McGraw-Hill
- Mureșan, P. (1990). *Învățarea eficientă și rapidă*. București: Editura Ceres
- Mușu, I., Vrășmaș, T. (2000). Copiii cu dizabilități. *Un deceniu de tranziție. Situația copilului și a familiei în România*. București: UNICEF
- Neacșu, I. (1990). *Instruire și învățare*. București: Editura Științifică
- Neacșu, I. (1990). *Metode și tehnici de învățare eficientă*. București: Editura Militară
- Neacșu, I. (2006). *Învățarea academică independentă. Ghid metodologic*. București: Universitatea din București, Facultatea de Psihologie și Științele Educației
- Negreș-Dobridor, I., Pânișoară, I.O. (2006). *Știința învățării. De la teorie la practică*. Iași: Editura Polirom
- Neveanu, P. P. (1978). *Dicționar de psihologie*. București: Editura Albatros
- Nicola, I. (2000). *Tratat de pedagogie*, ediția a II-a, revizuită. București: Editura Aramis
- Novac, C., Mogonea, F.R. (2013). *Elemente de psihologie a educației*. Craiova: Editura Sitech
- Noveanu, E. (1999). Constructivismul în educație. *Revista de Pedagogie*, 7–12. București
- Oprea, C. L. (2003). *Pedagogie – Alternative metodologice interactive*. București: Editura Universității. [Online, sept. 2007], Disponibil: <http://www.unibuc.ro/eBooks/StiinteEDU/CrengutaOprea/cuprins.html>
- Oprea, C.-L. (2007). *Strategii didactice interactive*. București: Editura Didactică și Pedagogică R.A.
- Pamfil, A. (2000). *Didactica Limbii și literaturii române. Gimnaziu*. Cluj-Napoca: Editura Dacia
- Papillon, S., Paquin, M. (1997). L'assistance éducative parentale: Programme d'interventions en milieu familial auprès de parents ayant un enfant en difficulté scolaire à l'élémentaire. *Les difficultés d'apprentissage*, XXV (2), automne-hiver [Online, 21.01.2014]. Disponibil: <http://www.acelf.ca/c/revue/revuehtml/25-2/r252-08.html>
- Pădure, M. (2007). Accesul la educație al persoanelor cu deficiențe de vedere utilizând tehnologii de acces, în Preda, V. (coord.), *Elemente de Psihopedagogie Specială*, Editura Eikon, Cluj-Napoca, pp. 171-189.
- Pădure, M. (2010). Orientări profesionale pentru persoanele cu deficiențe de vedere, în Sas. C., Chelemen, I., Boros, D., Onicas, R. (coord.). *Educație și schimbare socială: strategii de cunoaștere și intervenție psihopedagogică*, Editura Universității din Oradea, pp. 212-216.

- Pădure, M. (2014). Stiluri de învățare și tehnologii de acces în contextul deficiențelor de vedere, Cluj-Napoca: Presa Universitară Clujeană.
- Păiși-Lăzărescu, M., Ezechil, L. (2011). *Laborator preșcolar. Ghid metodologic*, ediția a IV-a, revizuită. București: Editura V&I Integral
- Păun, E. (1979). Studiu sociopsihopedagogic al eșecului școlar. *Revista de Pedagogie*, 4
- Păun, E. (1982). *Sociopsihopedagogie școlară*. București: E.D.P.
- Păunescu, C., & Mușu, I., (1997). *Psihopedagogie specială integrată. Handicapul mintal. Handicapul intelectual*. București: Editura Pro. Humanitate
- Pânișoară, I.-O. (2001). Metode moderne de interacțiune educațională, în I. Cerghit, I. Neacșu, I. Negreț-Dobridor, I.O. Pânișoară. *Prelegeri pedagogice*. Iași: Editura Polirom
- Pânișoară, I.-O. (2003). *Comunicarea eficientă. Metode de interacțiune educațională*. Iași: Editura Polirom
- Perraud, M. (2005). Les difficultés „ordinaires” d’apprentissage. *Aider les élèves*, 436, octobre. [Online, 11.02.2014]. Disponibil: http://www.cahiers-pedagogiques.com/article.php3?id_article=1862
- Perrenoud, P. (2002). *Les cycles d’apprentissage. Une autre organisation du travail pour combattre l’échec scolaire*. Canada: Presses de l’Université du Québec [Online, 12.02.2014] Disponibil : <http://books.google.com/books?hl=ro&lr=&id=CJIFFf9PPyWC&oi=fnd&pg=PT14&dq=troubles+%22d+apprentissage%22+ou+difficult%C3%A9s+scolaires+mieux+comprendre+pour+mieux+intervenir+autor:p-perrenoud&ots=b9otCvFAQW&sig=JlcCQX0KC6SqFTGmsfWuaxMAZrU>
- Perrenoud, Ph. (1996). *La pédagogie à l’école des différences. Fragments d’une sociologie de l’échec*, 2e éd. Paris: ESF
- Perrenoud, Ph. (1997). *Pédagogie différenciée: des intentions à l’action*. Paris: ESF
- Piaget, J. (1965). *Psihologia inteligenței*. București: Editura Științifică
- Popescu, M.A. (2007). De la predarea - transmite la predarea – constructivistă, în E. Joița (coord.). *Profesorul și alternativa constructivistă a instruirii*. Craiova: Editura Universitaria, 100-102
- Popescu, M.A. (2013). Didactica domeniului și dezvoltări în didactica specialității, în A.M. Popescu (coord.). *Formarea psihopedagogică a profesorului*. Craiova: Editura Sitech, 87-132
- Popovici, D.V. (1999). *Elemente de psihopedagogia integrării*. București: Editura Pro Humanitate
- Potvin, P., Fortin, L., Marcotte, D., Égide Royer, Ph. D., Deslandes, R. (2004). *Guide de prévention du décrochage scolaire*. Centre de transfert pour la réussite éducative du Québec (CTREQ) [Online 11.02.2008]: Disponibil: <http://www.ctreq.qc.ca/docs/publications/documents/Guide-prevention-place-pour-toi.pdf>
- Preda, V. (2001). *Principiile educației în viziunea psihologiei educației și dezvoltării*, în „Didactica modernă”, coord Ionescu M. Cluj-Napoca: Editura Dacia

- Radu, I. (2000). Strategii metacognitive în procesul învățării la elevi, în I. Radu, M. Ionescu, D. Salade. *Studii de pedagogie aplicată*. Cluj-Napoca: Editura Presa Universitară Clujeană
- Radu, I., Zorgo, B. (1979). *Studii de psihologie școlară*. București: E. D. P.
- Reuchlin, M. (1997). *La psychologie différentielle*. Paris: PUF
- Rowe, K. (2006). *Effective teaching practices for students with and without learning difficulties: Constructivism as a legitimate theory of learning AND of teaching?*. From: http://research.acer.edu.au/learning_processes/10
- Rudică, T. (1998). Devierile comportamentale și combaterea lor. Eșecul la învățătură și prevenirea lui, în C. Cucoș (coord.). *Psihopedagogie pentru examenele de definitivare și grade didactice*. Iași: Editura Polirom, 281-315
- Sansone, C. et J. M. Harackiewicz, J. M. (2000). *Intrinsic and extrinsic motivation*. New York: Academic Press
- Sălăvăstru D. (2008). Învățarea, în C. Cucoș (coord.). *Psihopedagogie pentru examenele de definitivare și grade didactice*, ediția a II-a. Iași: Editura Polirom, 263-304
- Schaub, H. & Zenke, Karl G. (2001). *Dicționar de pedagogie*. Iași: Editura Polirom
- Shanker, L., Ekwall, J., Eldon, E. (2003). *Locating and Correcting Reading Difficulties*. Eight Edition, Upper Saddle River, New Jersey, Columbus, Ohio
- Stan, C. (2001). *Autoevaluarea și evaluarea didactică*. Cluj-Napoca: Editura Presa Universitară Clujeană
- Stan, E. (2004). *Pedagogia postmodernă*. Iași: Institutul European
- Steele, M.M. (2005). Teaching Students With Learning Disabilities: Constructivism Or Behaviorism? *Current Issues in Education* [On-line], 8(10). Available: <http://cie.ed.asu.edu/volume8/number10/>
- Stipek, D. J. (1996). Motivation and instructio, în D. Berliner et R. Calfee (dir.). *Handbook of educational psychology*, pp. 85-113. New York : MacMillan Inc
- Ștefan, M. (2001). *Educație extracurriculară*. București: Editura Pro-Humanitate
- Ștefan, M. A. (2007a). Modele proprii de facilitare a învățării constructiviste, în E. Joița (coord.). *Profesorul și alternativa constructivistă a instruirii*. Craiova: Editura Universitaria, 133-137
- Ștefan, M.A. (2007b). Metacogniția – condiție esențială în învățarea constructivistă, în E. Joița (coord.). *Profesorul și alternativa constructivistă a instruirii*. Craiova: Editura Universitaria, 58-61
- Ulrich, C. (2007). *Postmodernism și educație*. București: Editura Didactică și Pedagogică R.A.
- Ungureanu, D. (1998). *Copiii cu dificultăți de învățare*. București: E.D.P. R.A.
- Van Grunderbeeck. (1997). De profils de lecteurs en difficulté aux modes d'intervention. *Les difficultés d'apprentissage*, XXV (2), automne-hiver [Online, 21.01.2014], Disponibil: <http://www.acef.ca/c/revue/revuehtml/25-2/r252-06.html>
- Viau, R. (1998). *La motivation en contexte scolaire*, 2e édition. Bruxelles: Éditions de De Boeck
- Viau, R. (1999). *La motivation dans l'apprentissage du français*. St-Laurent (Québec): Éditions du Renouveau Pédagogique.

- Viau, R. (2007). *La motivation des élèves en difficulté d'apprentissage : une problématique particulière pour des modes d'intervention adaptés*. [Online, 27.1.2013], Disponibil: <http://membres.lycos.fr/sof74/viau.html>
- Vîgotski, L. S. (1972). *Opere psihologice alese*, vol. II, (trad.). București: Editura Didactică și Pedagogică
- Vrășmaș, E. (2007). *Difficultățile de învățare în școală*. București: Editura V&I INTEGRAL
- Vrășmaș, T. (2001). *Învățământul integrat și / sau incluziv*. București: Editura Aramis
- Weegar, M.A., Pacis, D. (2012). A Comparison of Two Theories of Learning - Behaviorism and Constructivism as applied to Face-to-Face and Online Learning. *E-Leader Manila*. From: <http://www.g-casa.com/conferences/manila/papers/Weegar.pdf>
- Witt, J.C., Miller, C.D., McIntyre, R.M., Smith, D. (1984). Effects of variables on parental perceptions of staffings. *Exceptional Children*, 51 (1), 27-32
- Woolfolk, A. (1998). *Educational psychology* (7th ed.). Boston: Allyn & Bacon
- *** (2001). *Instruirea diferențiată – aplicații ale teoriei inteligențelor multiple*. Ghid pentru formatori și cadrele didactice. București: Ministerul Educației și Cercetării, Consiliul Național pentru pregătirea profesorilor
- *** (2009). *Programe școlare. Limba și literatura română, clasa a IX-a. Ciclul inferior al liceului*. București: Ministerul Educației, Cercetării și Inovării
- *** (2009). *Programe școlare. Limba și literatura română, clasele a V-a-a VIII-a*. București: Ministerul Educației, Cercetării și Inovării
- *** *Enseigner aux élèves ayant des difficultés d'apprentissage et de comportement*. (1996). Guide de l'enseignant. Direction de l'éducation spécialisée,
- *** *Guide pédagogique relatif à un étudiant ou à une étudiante ayant un trouble d'apprentissage*. [Online, ian. 2014], Disponibil: www.aiphe.ulaval.ca
- *** *Legea Educației Naționale*, 1/2011. Disponibil: <http://www.edu.ro/index.php/legaldocs/14847>

Surse webografice consultate

- <http://cnc.ise.ro/> (Consiliul Național pentru Curriculum)
- <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/> (Statistical Office of the European Communities)
- <http://farmweb.jrc.cec.eu.int/Crell/> (CRELL – Centre for Research on Lifelong Learning)
- <http://obsro.ise.ro> (Observatorul Național din România (Romania National Observatory))
- <http://studentswholearn.fawco.org/> (Educational Support Committee for Students with Special Challenges)
- <http://www.acelf.ca/c/revue/> (Association canadienne d'éducation de langue française (ACELF))
- <http://www.acelf.ca/c/revue/index.php> (Publication de l'Association canadienne d'éducation de langue français)

<http://www.ac-nantes.fr:8080>
 (<http://www.acnantes.fr:8080/peda/disc/scphy/dohtml/didac/heteroge.htm#appren>) Hétérogénéité et pédagogie différenciée
<http://www.adaptationscolaire.qc.ca/>
<http://www.add.org/> (Attention Deficit Disorder Association)
<http://www.aera.net/> (American Educational Research Association)
<http://www.apeda-france.com/> (Association française de parents d'enfants en difficulté d'apprentissage du langage écrit et oral)
<http://www.aqeta.qc.ca/english/home.htm> (*The Learning Disabilities Association of Québec*)
<http://www.aqeta.qc.ca/francais/accueil.htm> (*L'Association québécoise des troubles d'apprentissage*)
<http://www.associationpanda.qc.ca/> (Le Regroupement des associations de parents PANDA du Québec)
<http://www.bild.org.uk/> (British Institute of Learning Disabilities)
<http://www.cedefop.europa.eu/> (CEDEFOP - European Centre for the Development of Vocational Training)
<http://www.cegep-ste-foy.qc.ca/csf4/index.php?id=3> (Un collège axé sur l'innovation et la réussite)
<http://www.chadd.org/> (Children and Adults with Attention Deficit/Hyperactivity Disorder)
http://www.cndr.anvr.ro/manifestul_dizabilitatii.html (Consiliul Național al Dizabilității din România *manifestul dizabilității (handicapului) în românia*)
<http://www.cocp.ulaval.ca/sgc/pid/1083> (Centre d'orientation et de consultation psychologique)
<http://www.comportement.net/pip/> (Le plan d'intervention adapté de l'élève)
<http://www.edu.ro/> (Ministerul Educației, Cercetării și Tineretului)
<http://www.edu.ro/index.php/articles/c263> (Centrul Național pentru Curriculum și Evaluare în Învățământul Preuniversitar);
<http://www.edu.ro/index.php/articles/c809/> (A.R.A.C.I.P. – Agenția Română de Asigurare a calității în învățământul preuniversitar)
<http://www.etf.europa.eu/> (ETF - European Training Foundation)
<http://www.european-agency.org/> (European Agency for Development in Special Needs Education)
<http://www.eurydice.org/portal/page/portal/Eurydice> (The information network on education in Europe)
<http://www.intime.uni.edu/model/modelimage.html> (INTIME - Integrating New Technologies Into The Methods of Education)
<http://www.ise.ro> (ISE - Institutul de Științe ale Educației (Institute for Education Sciences))
<http://www.iser.com/> (Internet Special Education Resources)
<http://www.ldaamerica.org/> (Learning Disabilities Association of America)
<http://www.ldanatl.org/> (Learning Disabilities Association of America)
<http://www.ninds.nih.gov/index.htm> (National Institute of Neurological Disorders And Stroke)
<http://www.laustalia.org/> (Learning Difficulties Australia)

<http://www.lides.unige.ch> (Laboratoire de Didactique et d`epistemologie des Sciences)
<http://www.idonline.org/> (Learning disorder/disabilities and ADHD)
<http://www.learningdisabilities.org.uk/> (Foudation for People With learning Disabilities)
<http://www.mels.gouv.qc.ca/sections/viepedagogique/145/index.asp> (Ministère de l'Éducation, loisir et Sport du Quebec)
<http://www.ncld.org/content/view/447/391/> (Nation centre for Learning Disabilities)
<http://www.nlda.org/> (Nonverbal Learning Disorders Association)
<http://www.old.edu.ro/snee.htm> (Serviciul Național de Evaluare și Examinare)
<http://www.psihoterapia.eu/index.php>
 (http://www.psihoterapia.eu/index.php?option=com_content&task=view&id=526&Itemid=308) Psihoterapie și Psihologie – sprijin, soluții, schimbare
<http://www.see-educoop.net/> (S.E.E.C.N. – South East European Educational Cooperation Network);

Lista tabelelor

Tabel 1. Clasa tradițională vs. clasa diferențiată.....	33
Tabel 2. Abordare comparativă între instruirea clasică și instruirea (inter)activă	39
Tabel 3. Procesul învățării (Ionescu, 2011, p. 82)	60
Tabel 4. Ariile afectate și principalele manifestări/simptome.....	82
Tabel 5. Etiologia dificultăților de învățare, în raport cu principalele categorii (Goswami, 2008, p. 42).....	87
Tabel 6. Elemente motivaționale și nonmotivaționale pentru o situație de învățare (R. Mogonea, 2010, p. 83)	98
Tabel 7. Dimensiunile personalității mature	109
Tabel 8. Cauze ale eșecului școlar (F. Mogonea, 2013, p. 43)	114
Tabel 9. Diferența între eșec școlar și dificultăți de învățare (R. Mogonea, 2010, p. 95).....	116
Tabel 10. Categoriile de principii ale învățării (R. Mogonea, 2007; 2010).129	
Tabel 11. Tabloul sinoptic al celor opt inteligențe identificate de Gardner (R. Mogonea, 2010, pp. 124-125).....	154
Tabel 12. Tabloul sinoptic cu abilitățile „atașate” tipurilor de inteligență (R. Mogonea, 2010, pp. 125-126).....	155
Tabel 13. Exemplu de conținut sintetic repartizat pe etapele modelului K-W-L	160
Tabel 14. Exemplu de conținut sintetic repartizat pe etapele modelului „învățării prin explorare și descoperire”	161
Tabel 15. Etapele/secvențele unor modele de instruire constructiviste	162
Tabel 16. Model de structurare a unui ansamblu de activități didactice, în funcție de etapele modelului de instruire ICON	165
Tabel 17. Distribuția întrebărilor și răspunsurilor în tehnica interogării reciproce	168
Tabel 18. Exemplu de ghid de studiu.....	169
Tabel 19. Reprezentarea tabelară a tehnicii SINELG.....	171
Tabel 20. Reprezentarea tabelară a tehnicii Mozaicului	173
Tabel 21. Tehnica Pălăriilor gânditoare: mod de realizare și exemplificare	177
Tabel 22. Tehnica cubului: mod de realizare și exemplificare.....	180
Tabel 23. Jurnalul cu dublă intrare: mod de realizare și exemplificare.....	181
Tabel 24. Tehnica tabelului comparativ: mode de realizare și exemplificare ..	182

Lista figurilor

Figura 1. Structura unei secvențe de învățare (F. Mogonea, 2010, p. 80)	37
Figura 2. Suportul psihologic al activizării.....	44
Figura 3. Etapele interiorizării activității de învățare	45
Figura 4. Modelul incintei cu bariere (Ionescu, 2011).....	58
Figura 5. Succesiunea secvențelor de învățare (R. Mogonea, 2010, p. 53).....	59
Figura 6. Interdeterminări noționale logico-ierarhice (R. Mogonea, 2010, p. 58)	66
Figura 7. Etiologia multifactorială cumulativă a dificultăților de învățare (R. Mogonea, 2010, p. 67).....	79
Figura 8. Elementele componente ale metacogniției (R. Mogonea, 2010, p. 78)	91
Figura 9 <i>Structura aptitudinii de școlaritate</i> (Vernon, apud Păiși-Lăzărescu, Ezechil, 2011, p. 31).	105
Figura 10. Relația dificultăți de învățare – aptitudine pentru școlaritate (R. Mogonea, 2010, p. 91)	111
Figura 11. Factorii (in)succesului școlar (adaptare după Macavei, 1997, apud R. Mogonea, 2010, p. 93)	115
Figura 12. Organizator grafic pentru tehnica Explozie stelară	175
Figura 13. Reprezentare grafică pentru Bula dublă	183
Figura 14. Reprezentare grafică pentru harta conceptuală.....	184
Figura 15. Reprezentare grafică hexagonală pentru tehnica Hexagonului	185